

פעילות החטיבה למדעי הרוח

3

בשער פרק זה:
מדליית בובר

3 פעילות החטיבה למדעי הרוח

בחטיבה למדעי הרוח שישים ואחד חברים מתחומים שונים במדעי הרוח והחברה: אנתרופולוגיה, ארכאולוגיה, בלשנות, גאוגרפיה, דתות, היסטוריה, היסטוריה של עם ישראל, הלשון העברית, המזרח הקדום, לימודים קלאסיים, כלכלה, מדע המדינה, מזרח אסיה, מחשבת ישראל, מקרא, משפטים, סטטיסטיקה, ספרות, פילוסופיה ופסיכולוגיה. פעילות החטיבה כוללת תמיכה במפעלי מחקר, סימפוזיונים בין-לאומיים, ימי עיון והרצאות ובחינתם של נושאים שונים הנוגעים לתחומי מדעי הרוח והחברה. כמו כן מקדמת החטיבה פעילויות שונות ביוזמת חבריה. בראש החטיבה למדעי הרוח עומד פרופ' יוסף קפלן, וזו כהונתו השנייה בתפקיד.

פרופ' יוסף קפלן
יו"ר החטיבה

ביוני 2017 החליטה האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים להקים ועדה לבדיקת תחום לימודי השואה במוסדות האקדמיים בישראל. נשיאת האקדמיה פרופ' נילי כהן מינתה את חבר האקדמיה פרופ' ישראל ברטל לתפקיד יו"ר הוועדה. חברי הוועדה הם חבר האקדמיה פרופ' שלמה אבינרי, חבר האקדמיה פרופ' יהודה באואר, פרופ' חוי דרייפוס בן-ששון, חברת האקדמיה פרופ' שולמית וולקוב ופרופ' דינה פורת. בכוונת הוועדה לבדוק את מצב לימודי השואה במוסדות האקדמיים ולסכם את ממצאיה בדוח, שיכלול גם המלצות שיובאו למועצת האקדמיה. במהלך השנה האחרונה התמקדה עבודת הוועדה במיפוי המצב הקיים במחקר ובהוראה בתחום. נוסף על זה עסקה הוועדה בניתוח החומר ובכתיבת מסקנות והמלצות. הדוח צפוי לצאת לאור בשנת 2019.

הקמת הוועדה נעשתה מתוקף תפקידה של האקדמיה על פי חוק לייעץ לממשלה בפעולות הנוגעות למחקר ולתכנון מדעי בתחומים בעלי חשיבות לאומית.

השנה ערכה החטיבה למדעי הרוח כמה כינוסים וימי עיון:

ביוני 2018 נערך באקדמיה כינוס בין-לאומי בנושא "חברה ומשפט באימפריה העות'מאנית" בהשתתפות חוקרים מטורקיה, מארצות הברית ומישראל. בכינוס נידונו החוק הפלילי העות'מאני, מערכת המשפט, העדות הלא מוסלמיות באימפריה, ארץ ישראל בתקופה העות'מאנית ועוד. הכינוס הוקדש לזכרו של פרופ' אוריאל הד, מייסד הלימודים העות'מאניים בישראל, במלאת חמישים שנה למותו.

תערוכת "נתיב המאובנים: העדות לאבולוציית האדם"

אחת מהפעולות הבולטות של החטיבה השנה היא תערוכת "נתיב המאובנים: העדות לאבולוציית האדם". את הרעיון לתערוכה העלה חבר האקדמיה פרופ' יואל רק, שגם העמיד לרשות האקדמיה מוצגים מתוך האוסף הפרטי שלו, ומשמש אוצר התערוכה. פרופ' רק ליווה את מלאכת עיצוב התערוכה ושימש יועץ מקצועי וכך עזר בקידום התערוכה בתקשורת הדיגיטלית והמודפסת. התערוכה מתעדת באמצעות העתקים מדויקים של מאובנים (ובהם גם כאלו שנתגלו רק לאחרונה) את מסלול התפתחותו של האדם מרגע התפצלות ענפו של השימפנזה ועד ההווה. המבקר בתערוכה לומד על החוליות השונות המרכיבות את הרצף ועומד גם על השינויים האנטומיים העיקריים המנחים את החוקרים בשחזורו. תיעוד מיוחד מוקדש לחלק מהענפים הצדדיים שהתקיימו בד בבד עם זה של האדם ולישקולים האנטומיים שהביאו להסרתם מענף התפתחותו. מטרת התערוכה היא הנגשת נושא האבולוציה לקהלים שונים, בעיקר לתלמידי תיכון מרחבי הארץ. עוד מבקרים בתערוכה קבוצות מאוניברסיטאות ומוסדות מחקר, קבוצות ממוזאונים, וגם מתעניינים אחרים. את הקבוצות מדריך פרופ' רק.

ביוזמתם של חברי האקדמיה פרופ' יואל רק ופרופ' יוסי שילה, הצטרפה האקדמיה לפני שלוש שנים למוסדות אקדמיים רבים המציינים את יום דרווין הבין-לאומי, הנחגג ביום הולדתו של דרווין, 12 בפברואר (1809). מסורת זו החלה לפני עשר שנים (עם ציון יום הולדתו המאתיים של האיש וציון מאה וחמישים שנה לפרסום המהדורה הראשונה של ספרו "על מוצא המינים" ב-1859). ציון חגיגי, חובק עולם, של יום הולדתו הוא ביטוי להכרת התודה שהאנושות חבה לו על ש"פקח את עיניה" וכן ביטוי להערכת גודל המהפך שהוא חולל. השנה נחגג יום דרווין באקדמיה בשני אירועים מיוחדים: בהשקתה של התערוכה "נתיב המאובנים: העדות לאבולוציית האדם" (ראו לעיל) ובערב עיון שהוקדש הפעם למין הומו סאפיינס וקרוביו המוזרים – הניאנדרטלים.

פרופ' ארון הרמן מרצה בערב העיון לציון יום דרווין הבין-לאומי.

במרס 2019, בחסות אקדמית של החטיבה למדעי הרוח, הזמינה העמותה לזכרו של חבר האקדמיה פרופ' שלמה פינס את ד"ר טוני סטריט (Dr. Tony Street) מאוניברסיטת קמברידג' לשאת הרצאה ולהנחות סדנה בת יומיים על משנתו של אבו אל-ברכאת אל-בגדאדי.

בינואר 2019 קיימה החברה ההיסטורית הישראלית, בחסות החטיבה למדעי הרוח, את הרצאות "במת ירושלים להיסטוריה" על שם חבר האקדמיה פרופ' מנחם שטרן ז"ל בבית האקדמיה. המרצה פרופ' סטיוארט ב' שוורץ (Prof. Stuart B. Schwartz), מאוניברסיטת ייל, נשא שלוש הרצאות.

באפריל 2019 נערכה באקדמיה סדנה בהשתתפותם של חברות וחברי פורום צעירי האקדמיה שפעל בשנת תשע"ח, בנושא "אימפריות: קולוניאליזם, תרבות וכוח בעת החדשה – מהמאה החמש-עשרה ועד למאה העשרים ואחת". עם חברי הקבוצה, בראשותה של חברת האקדמיה פרופ' בילי מלמן, נמנים חוקרים וחוקרות ממגוון תחומי מומחיות ועניין היסטוריים, ובהם היסטוריה של האמריקות, היסטוריה של המזרח התיכון והאסלאם, היסטוריה יהודית בארצות האסלאם, היסטוריה של אירופה, היסטוריה של סין והיסטוריה של הודו, וכן חוקרים מתחומי מדע המדינה, סוציולוגיה ומשפט בין-לאומי. במפגש בין החוקרים הללו נוצר דיאלוג מרתק וייחודי בתחומי הדעת השונים, ובינם לאחרים, ועלה דיון בפרקטיקות מחקר וכתובה שונות ובמתודולוגיות שונות. בסדנה שריכזה פרופ' מלמן הוצג ונידון המשך פעולתם המחקרית של המשתתפים בעקבות דיוני הפורום.

במאי 2019 ערכה האקדמיה יום עיון לציון מלאת מאה שנים להולדתו של הסופר והכימאי היהודי האיטלקי פרימו לוי. שבעה חוקרים ממוסדות שונים בארץ האירו היבטים שונים בחייו וביצירתו הסיפורית, השירית והתיעודית, ורובם ביקשו להאיר את דרכי הייצוג המורכבות של טראומת השואה בעולמו. באותו מעמד צוין גם תאריך חשוב בתולדות הכימיה – מלאת מאה וחמישים שנה להצגת הטבלה המחזורית בידי מנדלייב, בזיקה לספרו של פרימו לוי "הטבלה המחזורית".

בחטיבה פועלת גם הקרן לקידום מדעי הרוח והחברה, שבראשה עומד חבר האקדמיה פרופ' אבנר הולצמן. פעילותה נחלקת לשלושה מסלולים תחרותיים: כינוסים, ביקורי עמיתים והשתלמויות בחו"ל (למידע נוסף ראו להלן בפרק 6 "מלגות ומענקים").

פעילות החטיבה בשנה האחרונה כללה גם ימי עיון והרצאות לכבודם של חברי האקדמיה (ראו פירוט להלן בפרק 8 "הרצאות, כינוסים ואירועים בבית האקדמיה").

3.1 < מפעלים במימון האקדמיה

מפעלי האקדמיה במדעי הרוח עוסקים בתולדות עם ישראל וארץ ישראל ובחקר השירה העברית. מדיניות האקדמיה היא לתמוך רק במפעלים בעלי חשיבות לאומית ובעלי היקף רחב. תקציב ועדת התוכניות לתמיכה בתוכניות מחקר במדעי הרוח לשנת תשע"ט ניתן למפעל האונומסטיקון של ארץ ישראל ולמפעל לחקר השירה והפיוט בגניזה על שם עזרא פליישר.

האקדמיה ממשיכה לעודד את העומדים בראש מפעליה המדעיים לחפש מקורות מימון נוספים.

3.1.1 < האונומסטיקון של ארץ ישראל

מפעל האונומסטיקון (The Onomasticon of Iudaea, Palaestina and Arabia in the Greek and Latin Sources) מרכז את כל המובאות המזכירות יישובים, עצמים גאוגרפיים, יחידות מנהליות ואף קבוצות אתניות בארץ ישראל ובסביבתה הקרובה (מחוזות שהשתייכו בעבר ליהודה או לפרובינקיות של פלסטינה וערביה) מאמצע המאה הרביעית לפני הספירה (ערב כיבוש הארץ בידי אלכסנדר הגדול) ועד הכיבוש המוסלמי באמצע המאה השביעית לספירה.

הערכים מוגשים לקורא על פי סדר האל"ף-בי"ת של האתרים, ובהם מובאות בלשון המקור ובתרגום לאנגלית, הערות טקסטואליות חיוניות, דיון גאוגרפי-היסטורי, ובמקרים רבים גם דיון ארכאולוגי וביבליוגרפיה. צוות המחקר אסף את החומר הנוגע לעניין מכל המקורות ביוונית ובלטינית, כולל רשימות מנהליות, כתובות, מטבעות וכדומה, וכן ממקורות בלשונות המזרח, בעיקר סורית, אם אלה תורגמו מן היוונית.

הכרך השני, המוקדש לאות A, יצא לאור לאחר שהושלמו כל התיקונים בחלקיו השונים: טקסט, ביבליוגרפיה, מפתחות, טבלה השוואתית של נקודות ציון ומפות.

השנה התקדם המפעל כדלקמן:

הכרך השלישי, המוקדש לאות B, הושלם ונמסר לאקדמיה. החומר מחולק לחמישה קבצים, המונים בסך הכול

940 עמודים. נוספו על אלה 78 עמודי ביבליוגרפיה של מחקרים מודרניים ועוד 18 עמודים של תוספות לרשימת המקורות. כל הטקסטים ביוונית הם ב־Unicode. הוקפד מאוד להיצמד לצורת הציטוט שנבחרה לכרך השני (שעליה הוחלט לאחר הרבה מאוד לבטים ושינויים) כדי לצמצם ככל האפשר את עבודת העריכה הלשונית. הכרך יכלול גם Addenda to the Primary Sources. מדובר בעיקר במהדורות ביקורתיות שלא היו זמינות בעת הכנת הכרכים הראשון והשני, והיום הן מחליפות את המהדורות הישנות. מלבד זאת, ה־Addenda מכילה פרסומים חדשים (כתובות, פפירוסים) או מקורות שנעלמו מאיתנו בשלבי עבודה קודמים. האקדמיה העבירה את הכרך לקורא חיצוני, והוא חזר מוער בהערות מעטות, והן מיושמות.

הכרך הבא בתור, הרביעי, מוקדש ל־Sacred Places. הכוונה למרכזים דתיים ופולחניים: מקדשים, בתי כנסת, כנסיות, מנזרים, מוסדות צדקה שמחזיקה הכנסייה וקברים נערצים, אם הם מזוהים בשם במפורש. הוכן הבסיס לכרך זה, ובו מראי המקום בסדר כרונולוגי, טקסטים, ביבליוגרפיה והצעות זיהוי. בחודשים האחרונים השלימה חגית בגנו, מומחית לבניית יישומים דיגיטליים (אפליקציות) הנגישים במרשתת, את פיתוחו של יישום דיגיטלי המיועד לשמש פלטפורמה להזנת הטקסטים ביוונית ובלטינית המתייחסים לכל אתר ואתר עם כל המידע הנלווה. ההזנה נעשית לתוך תבניות (templates) מובנות על פי מבנה הערכים בכרכים שכבר ראו אור. היישום יקל את תהליך הכנת הפרסומים, ובבוא העת הוא יאפשר להציג את הנתונים לכלל ציבור החוקרים באמצעות המרשתת. עד כה הועלו לאתר (<http://onomasticon.hagitbagnano.com>) כל האתרים המתחילים באותיות Z-C. היישום מאפשר גם חיפוש הן של טופונימים והן של טקסטים. הזנת הטקסטים לכרך הרביעי, המוקדש ל־Sacred Places, מתבצעת לתוך היישום הדיגיטלי. שני אסיסטנטים כבר הזינו ליישום את כל מראי המקום וחלק נכבד מן הטקסטים ביוונית או בלטינית. גם חלק מהתרגומים לאנגלית הוכנסו, ורבים אחרים זמינים להזנה ויוכנסו בקרוב. הכרך מצוי במצב מתקדם מאוד. חסרות בו רק הכתובות. רוב הביבליוגרפיה המצורפת לערכים כבר מוכנה ותעלה ליישום אחרי שהטיפול בכל הערכים יסתיים.

נעשתה עבודה רבה מאוד בכרכים המוקדשים לאותיות C (הכרך החמישי) ולאותיות שאחריו – E ו-D. יש לציין שנדרשת הרבה מאוד עבודת הכנה כדי לאפשר לאסיסטנטים לעבוד על החומר ביעילות. אסיסטנטים מזינים ליישום תכנים השייכים לאותיות אלו.

3.1.2 < המפעל לחקר השירה והפיוט בגניזה על שם עזרא פליישר

המפעל נוסד על ידי האקדמיה הלאומית בשנת תשכ"ז (1967). מטרת המפעל היא לפענח, לזהות ולקטלג את קטעי השירה והפיוט שנשתמרו באוספי הגניזה הקהירית. היוזמה נתאפשרה עם ריכוז תצלומי המיקרופילם של רוב אוספי הגניזה בעולם במכון לתצלומי כתבי היד העבריים שבספרייה הלאומית. היום אפשר להיעזר גם בסריקות המשובחות של קטעי הגניזה שבאתרים שונים במרשתת, ובעיקר באתר של מפעלי פרידברג לחקר הגניזה, ואכן הקטעים הסרוקים מקילים לעיתים קרובות על פיענוח החומר, וכפי שיוסבר בהמשך – מאפשרים לזהות הרבה פיוטים שלא זוהו עד כה.

אחרי כמעט חמישים ושתיים שנות עבודה הושלם קטלוג השירים ברוב האוספים הגדולים של הגניזה. במאגר המידע של המפעל רשומים 89,650 כותרים של פיוטים מן הגניזה וכ-72,800 התחלות של פיוטים נדפסים. רוב האוספים הגדולים של קטעי הגניזה כבר פוענחו. מן האוספים הגדולים נותרו קטעי הגניזה שבאוסף פירקוביץ' שבסנקט-פטרבורג (חלקם הגדול אינם מן הגניזה הקהירית), אך קיימים עוד כמה אוספים קטנים שטרם קוטלגו, וכן דרושות השלמות לאוספים שכבר קוטלגו.

המפעל נושא את שמו של פרופ' עזרא פליישר ז"ל, שייסדו ועמד בראשו יותר משלושים ותשע שנים. פרופ' פליישר הלך לעולמו בחודש אב תשס"ו. העבודה במפעל חייו נמשכת ברצף בראשותה של פרופ' שולמית אליצור, בסיועה של ועדה מלווה ובה שני חברי האקדמיה (ראו פירוט להלן בפרק 10 "ועדות האקדמיה"). את עיקר עבודת הפיענוח, הקטלוג והמחשוב מבצעת העובדת הקבועה במפעל, ד"ר שרה כהן.

בשנה האחרונה חלה תמורה בעבודת המפעל: בעקבות הסכם שנחתם בין האקדמיה לבין הספרייה הלאומית להעברה הדרגתית של החזקת המפעל לספרייה הלאומית, דרשה הספרייה – כתנאי למימוש ההסכם – את כל החומר שבמאגרי המפעל כדי לשלבו באתר "מרחב" שלה. כצוואתו של פרופ' פליישר ז"ל לא להעביר חומרים ללא הגהה וכדי למנוע כשלים אפשריים, הוקדשה כמעט כל השנה האחרונה להגהה אינטנסיבית של החומר. עד כה הוגהו ביסודיות כרכים 131–143 (בשנה שעברה) וכרכים 144–160, 193, 194, 198 מהסדרה החדשה בקמברידג', שבכל אחד מהם מאות קטעים. גם כרכים 199 ו-200 הוגהו, אך נתונים אלה טרם נכנסו למאגר. בהגהה נבדקו בשנית תצלומי קטעי הגניזה על פי הסריקות המשובחות באתר פרידברג, הטובות בהרבה מהתצלומים שעמדו לפני פרופ' פליישר. סריקות אלה, בהצטרפן אל המידע הרב שהצטבר במאגר, המאפשר זיהוי מורכב של חומרים לקויים, הניבו זיהויים של פיוטים רבים שלא פוענחו בעבר, וכן תיקונים ודיוקים בלשונם של שירים שזוהו. כמו כן נוספו על השירים נתונים רבים, ונערכו אלפי תיקונים במאגר. נוסף על זה, פיתח ד"ר אבי שמידמן, חוקר פיוט ומתכנת המסייע למפעל בהתנדבות, תוכנת הגהה היכולה לזהות טעויות במאגר. כל אלה תוקנו לפני העברת החומר לספרייה. בתחילת ינואר 2019 הועבר החומר כולו לספרייה הלאומית, בעזרתו של ד"ר שמידמן. על פי ההסכם, פעם בחצי שנה יועברו התוספות והשינויים לידי אנשי הספרייה הלאומית. מאז העברת החומר העבודה מתנהלת בשני ערוצים: בערוץ אחד נמשכת עבודת ההגהה של המאגר, ובערוץ השני מוכנס למאגר חומר חדש. כמו כן מוכנסות למאגר רשימות הפיוטים הנדפסים בספרים ובמאמרים חדשים.

מאגר המידע שבמפעל ממשיך לספק כל העת נתונים לחוקרי שירה ופיוט עבריים בארץ ובעולם, הפונים שוב ושוב בשאלות ומקבלים סיוע, תשובות ממוקדות ואף דוחות מפורטים המאפשרים להם להתקדם במחקריהם. גם עובדי המכון לתצלומי כתבי היד העבריים מגיעים מדי פעם למפעל ומקבלים סיוע בזיהוי פיוטים שבכתבי יד שונים, וסטודנטים נעזרים בקטלוגים שבמפעל לצורך כתיבת עבודות על פיוטים. החומר שבקטלוגים משמש זה שנים בסיס לרוב ספרי השירה והפיוט המתפרסמים בארץ ובעולם. גם הזיהויים החדשים שעלו בעת הגהת החומר כבר סייעו לחוקרים בארץ ובעולם לשפר את מהדורות השירים שהם מכינים.

3.2 < מפעלים בתמיכת האקדמיה

המפעל המשותף עם MGH

בשנת 2001 החליטו האקדמיה וה־MGH (Monumenta Germaniae Historica) – המוסד האירופי הבכיר לפרסום מהדורות ביקורתיות של טקסטים מימי הביניים – על פרסום משותף של סדרת חיבורים עבריים שנכתבו באשכנז. היה בכך חידוש גמור: בפעם הראשונה (ולעת עתה היחידה) נכללו מקורות עבריים באוסף המקורות ההיסטוריים לתולדותיה של ארץ אירופית. האקדמיה הקימה למפעל זה ועדת היגוי, ובראשה חבר האקדמיה פרופ' ב"ז קדר (ראו פירוט להלן בפרק 10 "ועדות האקדמיה"). הוועדה אישרה את פרסומם של שישה כרכים.

בכרך הראשון בסדרה, שהופיע בשנת 2005, פרסמה פרופ' אָנה האַורקאמפ (Prof. Dr. Eva Haverkamp), פרופסור לתולדות היהודים באוניברסיטת מינכן, מהדורה ביקורתית של הכרוניקות העבריות שמתארות את הפרעות ביהודי גרמניה בשלב הפתיחה של מסע הצלב הראשון – "גזרות תתנ"ו". שנת תתנ"ו העברית היא שנת 1096 לספירה.

הכרך השני בסדרה הופיע בשנת 2016 בכותרת "פיוטי גזרות תתנ"ו". הכרך, בן יותר מ־500 עמודים, מציג את מהדורתן הביקורתית של עשרים ושבע יצירות ליטורגיות שנכתבו בעקבות הפרעות האמורות. מול כל עמוד טקסט עברי, על שינויי הגרסאות שלו, מופיע התרגום הגרמני; הפירושים על הטקסט וכן המבוא כתובים גרמנית אף הם, ואילו תקצירו העברי של המבוא מופיע בעקבות השער העברי. פרופ' אברהם גרוס מאוניברסיטת בן־גוריון בנגב ואברהם פרנקל עמלו על מלאכת הההדרה ועל כתיבת המבוא; ד"ר פיטר ש' לנרד מאוניברסיטת בן־גוריון בנגב אחראי לתרגום הגרמני ותרם כמה הערות תוכניות חשובות.

הכרך השלישי, ובו מהדורה ביקורתית של תקנות שו"ם, עומד להופיע בקרוב. שני כרכים נוספים מצויים בשלבי הכנה ומיועדים להופיע בשנים הקרובות.

3.3 < German-Israeli Frontiers of the Humanities – GISFOH

הסכם שנחתם בשנת 2009 בין האקדמיה לקרן אלכסנדר פון הומבולדט הגרמנית (Alexander von Humboldt Foundation) הוביל לכינון סדרת כינוסים דו־לאומיים רב־תחומיים במדעי הרוח, שבהם משתתפים כחמישים חוקרים צעירים – ישראלים וגרמנים. בכל שנה נבחרים ארבעה חוקרים ישראלים וארבעה חוקרים גרמנים מארבעה תחומים שונים במדעי הרוח והחברה, ויחד הם מרכיבים את הוועדה

המארגנת של הכינוס. הכינוס נערך בישראל ובגרמניה לסירוגין. מטרת הכינוס הן להפגיש חוקרים צעירים ומצטיינים מתחומים שונים ולאתגר אותם לחשיבה ולמחקר מעבר לגבולות תחום הדעת שלהם, לאפשר הפריה הדדית וליצור ערוץ לחילופי ידע אקדמי.

ההסכם שנחתם עם האקדמיה מצרף את ישראל למועדון מצומצם ומכובד של מדינות. עד היום חתמה הקרן הגרמנית על הסכמים דומים עם ארצות הברית (בתחומי מדעי הרוח, מדעי הטבע ולימודי ההנדסה), עם בריטניה, יפן וסין (בתחום מדעי הטבע), עם הודו (בתחום לימודי ההנדסה) ועם טורקיה (בתחום מדעי הרוח). את המיזם מרכזת מטעם האקדמיה חברת האקדמיה פרופ' מרגלית פינקלברג.

הכינוס העשירי היה בנובמבר 2018 בברלין והתמקד בנושא Cultural Encounters: Translation, Transformation, Tension. חברה ישראלים של הוועדה המארגנת היו ד"ר משה בלידשטיין (דת השוואתית), ד"ר אורי גבאי (המזרח הקרוב הקדום), ד"ר אורית גזית (סוציולוגיה) וד"ר יעל שטרנהל (היסטוריה של ארצות הברית). הכינוס האחד-עשר עתיד להיערך בירושלים בחודש נובמבר 2019, והוא יתמקד בנושא Positioning Self and Society. חברה ישראלים של הוועדה המארגנת הם ד"ר נירה אלפרסון-אפיל (ארכאולוגיה פרה-היסטורית), ד"ר תאופיק דעאדלה (היסטוריה של האומנות), ד"ר אורי סלע (לימודי סין) וד"ר הללי פינסון (חינוך).

בהסכם כוננה קרן פון הומבולדט את תוכנית Connect, המאפשרת לחוקרים שהשתתפו בכינוסי GISFOH להגיש בקשות לתמיכה במיזמים משותפים ובשיתופי פעולה עם החוקרים שפגשו בכינוס. עד כה קיבלו תמיכה יותר מארבעים מיזמים משותפים.

משתתפי כינוס GISFOH 2018 בברלין

3.4 < פורום צעירי מדעי הרוח והחברה

זה יותר מעשור שבחטיבה פועל פורום של צעיריה. בכל קבוצה בפורום משתתפים חוקרות וחוקרים צעירים ומצטיינים הנבחרים על ידי ועדה מטעם החטיבה, על פי קריטריונים של מצוינות וכישורים אקדמיים. בראש כל קבוצה עומדים חבר או חברת אקדמיה, והפורום דן בנושאים שונים.

בנובמבר 2018 החלה לפעול קבוצה חדשה בראשות חבר האקדמיה פרופ' רוני אלנבלום בנושא "שבריריות" – אירועי קריסה בהיסטוריה – חברה, כלכלה ושינויי אקלים". מושג ה"שבריריות" נדון בקבוצה כתופעה הופכית או משלימה למושגים הנפוצים יותר במחקר ההיסטורי, האקלימי והחברתי – מושגי ה"קיימות" וה"חוסן" (resilience). ה"שבריריות" מוצגת בפורום כצורת שיח, כפריזמה אינטלקטואלית, כפורמצייה דיסקורסיבית וכדרך לארגן ולהסביר תהליכים היסטוריים, חברתיים, כלכליים ותרבותיים. ב"סף השבריריות" עוסקים פרטים, חברות, ארגונים וכלכלות, ובפורום נידונים חקרי מקרים והמתודולוגיות המחקריות המעסיקות את חבריו, המגיעים מתחומי דעת שונים.

בינואר 2019 כינס הפורום את הפגישה החודשית שלו במהלך סיור במצדה. בפגישה הרצתה ד"ר איריס נחום מן האוניברסיטה העברית בירושלים על העליות והמורדות בגורלו של המיעוט הגרמני בחבל הסודטים עד לסילוקם של הגרמנים משם. המשך היום הוקדש לסיור ולדיון בחפירות הנעשות בימים אלה במצדה בהנהלת חבר הפורום ד"ר גיא שטיבל מאוניברסיטת תל אביב, שגם הדריך את הסיור. חברי הפורום עסקו במשמעות של הפגנת השפע שקיים הורדוס בתנאים של מדבר קיצוני, בחיי הפליטות של אלה שמצדה הייתה להם מפלט אחרון ובגורלם של הנזירים שביקשו לחיות שם בתנאי מחסור.

חברי פורום הצעירים במהלך סיור במצדה

לפורום זה נבחרו שלושה עשר חברים, ואלה שמותיהם:

ד"ר ג'ניפר אושר, המחלקה לפוליטיקה וממשל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
ד"ר יעל בן-צבי מורד, המחלקה לספרות עברית, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
ד"ר נועם ירון, התוכנית ללימודי מדע, טכנולוגיה וחברה, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר יצחק יפה, החוג לארכאולוגיה, אוניברסיטת חיפה
ד"ר כנרת להד, התוכנית ללימודי נשים ומגדר, אוניברסיטת תל אביב
ד"ר מיכל מחט שמיר, בית הספר לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת אריאל בשומרון
ד"ר איריס נחום, הפקולטה למדעי הרוח, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר אריז' סבאע' ח'ורי, המחלקה לסוציולוגיה ולאנתרופולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר אלכס קרנר, בית הספר להיסטוריה, אוניברסיטת חיפה
ד"ר יוספה רז, החוג לשפה וספרות אנגלית, אוניברסיטת חיפה
ד"ר גיא שטיבל, החוג לארכאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום, אוניברסיטת תל אביב
ד"ר מיכאל שנקר, החוג ללימודי האסלאם והמזרח התיכון, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר יניי שפיצר, המחלקה לכלכלה, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר אסף שריד, החוג לכלכלה, אוניברסיטת חיפה
(הרשימות המלאות של חברי פורום הצעירים בשנים שעברו מופיעות באתר האקדמיה – בדף החטיבה למדעי הרוח / פורום הצעירים).